

10 години в ЕС: Европа, роумингът и телекомуникациите¹

Георги Ангелов

Ст.икономист, Институт „Отворено общество-София“

На 15 юни 2017 г. отпаднаха таксите за роуминг при пътувания на европейски граждани в други страни от Европейския съюз. Отмяната на роуминга отне изключително дълго време и беше предшествана от множество междинни стъпки през годините. Но поевтиняването и отпадането на роуминга е една малка част от промените, които настъпиха в телекомуникациите след влизането на България в ЕС. Роумингът е само върхът на айсберга.

Цената на роуминга

Точно преди десетилетие през 2007 година ЕС въведе първото ограничение на цените на роуминга – 49 евроцента на минута без ДДС, или около 1.15 лв с ДДС на минута. Всяка година този таван беше намаляван докато достигна 19 евроцента на минута през 2015 г. След това, през 2016 година беше направена друга голяма стъпка – за обажданията в роуминг се плащаше допълнителна такса до 5 евроцента на минута, след което през 2017 тя изцяло отпадна.

През 2009 г. започна ограничаването на таксите за SMS съобщения в роуминг – през 2009 първоначално таванът беше 24 евроцента за съобщение, но беше намаляван всяка година докато достигна 1.14 цента през 2016 и напълно отпадна през 2017 г.

---

¹ Тази статия е част от поредицата „10 години в ЕС“ на Институт „Отворено общество – София“ по повод на десет години членство на България в Европейския съюз. Изразените мнения са на автора и не отразяват официална позиция на Институт „Отворено общество – София“.

През 2009 беше въведен и таван за цената на едро на мобилния интернет в роуминг – 1 евро на мегабайт без ДДС, което е 2.35 лева с ДДС на мегабайт (цената на едро се заплаща от мобилните оператори). След неколkokратни намаления през 2014 г. таксата за роуминг на едро за интернет спадна до 5 цента за мегабайт. Във връзка с отмяната на таксите за роуминг на дребно, през 2017 г. беше въведено ново намаление на тарифите на едро – от 7.7 евро за гигабайт през 2017 г. до 2.5 евро за гигабайт през 2022 г.

През 2012 година беше въведен и таван за цените на дребно за мобилен интернет в роуминг като първоначално ограничението беше 0.7 евро на мегабайт, но бързо намаля и през 2014 г. достигна 0.2 евро, а през 2016 г. цената достигна до 5 евроцента за мегабайт. От 15 юни 2017 година таксата за роуминг отпадна, но в рамките на ограничен обем за безплатния интернет в роуминг. При употреба над този обем интернет се заплаща допълнителна такса, не по-висока от цената на едро.

Регулирани роуминг тарифи 2007 – 2016					
(€ без ДДС)					
	Изходящо обаждане	Входящо обаждане	SMS	Данни/интернет	
				На Едро МВ	На дребно МВ
2007	0,49	0,24			
2008	0,46	0,22			
2009	0,43	0,19	0,11	1,00	
2010	0,39	0,15	0,11	0,80	
2011	0,35	0,11	0,11	0,50	
2012	0,29	0,08	0,09	0,25	0,70
2013	0,24	0,07	0,08	0,15	0,45
2014	0,19	0,05	0,06	0,05	0,20
2015	0,19	0,05	0,06	0,05	0,20
2016	Национална цена + до 0,05	0,0114	Национална цена + до 0,02	0,05	Национална цена + до 0,05
2017	Без такси за роуминг	Без такси за роуминг	Без такси за роуминг	Цената на едро намалява всяка година до 2.5 евро за гигабайт през 2022 г.	Без такси за роуминг

Източник: European Commission - Fact Sheet, End of roaming charges for travellers in the EU in 2017

Доколко отмяната на роуминга в рамките на ЕС е облекчение? Можем да проверим като сравним ситуацията с роуминга в страни извън Европейския съюз. Цената на стандартния роуминг на български мобилни оператори за страни извън Европейския съюз се движи около 6-7 лева на минута за изходящи обаждания, SMS за 1-1.30 лева и мобилен интернет за около 25 лева на мегабайт! Съществуват и дневни тарифи от 5-10 лева на ден за роуминг в страни извън ЕС.

При наличие на роуминг всяко пътуване в чужбина струва много по-скъпо отколкото са стандартните месечни такси за ползване в рамките на страната. Освен ако човек не си изключи напълно телефона, което е изключително неудобно, начисляването на допълнителни такси за роуминг е неизбежно – обаждане, изпращане на SMS или елементарна проверка на имейла водят до сериозни такси.

Наличието на вътрешен роуминг в рамките на ЕС противоречи на идеята за свобода на пътуване и общ пазар. Нещо повече, за разлика от вътрешния пазар на мобилни услуги, където има конкуренция и избор, при роуминга такъв избор няма. Хората, които пътуват често могат да използват местна SIM карта на страната, която посещават (което е доста неудобно), но пътуващите спорадично са принудени да ползват националния си мобилен оператор. Именно тази липса на конкуренция води до високите тарифи за роуминг спрямо далеч по-ниските нива на местните обаждания.

Статистиката отчита годишно над 3 милиона пътувания на български граждани в страни от Европейския съюз – най-често в съседни страни като Гърция и Румъния, но също така Германия, Италия, Австрия и всички останали страни членки. В същото време над 6 милиона европейски граждани посещават България всяка година. Така близо 10 милиона пътувания годишно ще бъдат значително облекчени от отпадането на роуминга, а спестяванията спрямо стандартните тарифи за трети страни са в размер на стотици милиони лева годишно само за територията на България.

Около 60% от пътуванията на българи в чужбина са в рамките на ЕС, така че 60% от пътуванията вече ще бъдат без роуминг. Също близо 60% от чуждите посещения в България идват от ЕС, така че и при тях покритието ще бъде подобно. Това ще насърчи пътуванията и туризма в рамките на Европейския съюз, още повече, че съвпада и с навлизането на нискотарифни самолетни компании в България. Икономическите ползи за страната ще са многократно по-високи от спестените пари за роуминга.

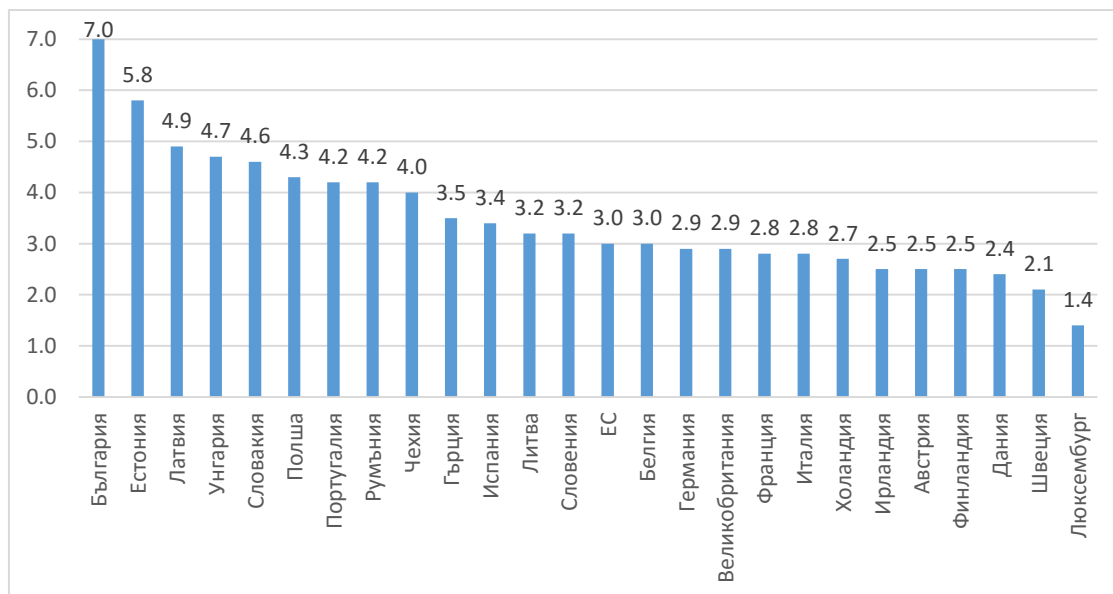
Но това не е всичко.

Конкуренция и ниски цени

Парадокс: Когато България влезе в Европейския съюз, тя беше сред най-бедните страни членки – но тарифите за мобилни разговори бяха сред най-високите в целия ЕС. През 2008 г. Вивиан Рединг, еврокомисар по информационното общество и медиите заяви: **Мобилните разговори в България са най-скъпите в ЕС.**²

---

² Интервю за в. Капитал, 10 юли 2008 г.

Комуникационни разходи през 2006 г., процент от БВП

Източник: Евростат, Information technology expenditure in millions of euro and as a percentage of GDP

Статистиката потвърждава нейните думи. През 2006 година, преди влизането в ЕС, България отделя 7% от БВП като разходи за комуникации – повече от всички страни в ЕС, над два пъти повече от средното за ЕС и около три пъти повече от скандинавските страни. Това е признак за високи цени и недостатъчна конкуренция на пазара.

Първоначално в България имаше само една компания с лиценз за GSM оператор и тя беше абсолютен монополист. По-късно беше допусната втора компания, която малко разчупи пазара – но даването на трети лиценз беше забавено, и то съвсем съзнателно с цел защита на съществуващите оператори. Нещо повече, прехвърлянето на номер от един оператор на друг беше невъзможно, което намаляваше възможностите за смяна на оператора.

Така, навлизането на конкуренция и пазарен натиск значително се забави, а цените останаха високи. Местният регулатор повече се занимаваше със защита интересите на съществуващите оператори вместо да стимулира конкуренцията и да помага на потребителите. Много хора се принудиха да използват по няколко телефона и/или няколко SIM карти, с цел избягване на високите тарифи при обаждания на друг оператор. С две думи, преди влизането в ЕС не успяхме сами да се справим с проблемите на телекомуникационния пазар.

Влизането в ЕС промени ситуацията драматично. Заради европейските изисквания беше въведена процедура за преносимост на номерата между различните мобилни оператори – което стана трудно, след силна съпротива от страна на най-големия оператор. Първоначално процедурата беше бавна и тромава, но постепенно сроковете бяха

намалени, а изискванията облекчени. Така потребителите получиха свобода да сменят мобилния си оператор, което откряна леко вратата на конкуренцията.

Междувременно, отново след натиск от ЕС, бяха променени цените на едро, които изкривяваха пазара. "Цените за разговори в рамките на една мобилна мрежа са 6 пъти по-ниски спрямо разговори извън мрежата", според анализ на Industry Watch от 2008 г. Това закрепостява потребителите към по-големите оператори и намалява възможностите за привличане на клиенти от новите оператори, съответно ограничава конкуренцията и пази статуквото.

Таксите на едро през 2008 г. бяха 23 ст. на минута, като постепенно бяха намалени до 13 стотинки на минута през 2010 и след това до 5.5 стотинки на минута през 2012 г. и 4.6 стотинки през 2013 г.

След намаляване на тарифите на едро и заедно с възможностите за пренасяне на номера в друг оператор конкуренцията започна да действа доста по-ефективно. Според статистиката на НСИ цените на мобилните услуги постоянно намаляват през първото десетилетие на членството на България в Европейски съюз, а операторите започнаха да инвестират в нови услуги, за да могат да привличат клиенти и да не губят приходи.

Появи се, обаче, нов проблем. Много от необходимите честоти за развитието на мобилните услуги се използваха от военни и цивилни институции и без тяхното освобождаване трудно можеха да се предложат новите услуги – например високоскоростен мобилен интернет 4G. Заради заплахата от европейска глоба Националната служба за охрана освободи ползваните от нея честоти през 2015 г. и премина на друг обхват. Отново под натиск от ЕС беше извършена и цифровизацията на телевизията, което освободи честотите на старата аналогова телевизия. Друг проблем беше заемането на честоти от частна фирма, която не плащаше за тях, но обжалваше отнемането на лиценза, което правеше честотите неизползваеми. Големите телекоми също водеха съдебни дела за начина на разпределение на честотите.

В крайна сметка, през 2016 г. необходимите честоти бяха предоставени – срещу заплащане - на мобилните оператори и почти веднага всички предложиха високоскоростен интернет 4G. Това повлия положително на ползването на мобилни услуги. Според НСИ през 2016 г. вече 52% от домакинствата имат достъп високоскоростен мобилен интернет, увеличение от над 5 пъти за три години. При това, включените пакети с разговори и данни стават все по-големи въпреки поевтиняването на услугите като цяло.

Това разпространение на нови услуги се случва при намаление на приходите на мобилните оператори. През 2015 г. приходите на мобилните телекоми от мобилни гласови услуги са 942 млн. лева – далеч по-малко от 2.2 милиарда лева през 2008 г., според отчетите на Комисията за регулиране на съобщенията. Общият обем на телекомуникационния пазар (вкл. мобилни услуги, фиксирани услуги, интернет, кабелна и сателитна телевизия) е спаднал от 3.5 милиарда лева през 2008 г. на 2.5 милиарда през 2015 г. С други думи, потребителите спестяват над 1 милиард лева годишно от такси за мобилни услуги, а в същото време ползват много повече и далеч по-качествени услуги.

Благодарение на членството на България в ЕС не само роумингът отпадна, но и конкуренцията се увеличи, което доведе едновременно до по-ниски цени, повече и по-качествени услуги. В областта на телекомуникациите европейското членство определено имаше благоприятен ефект върху България.